

INGLIZ TILIDA O‘QISH KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK VA LINGVODIDAKTIK XUSUSIYATLARI

Devorova Shamsiya Jumanazarovna
Termiz davlat universiteti o‘qituvchisi

Annotatsiya:

Mazkur maqolada ingliz tilida o‘qish kompetensiyasini shakllantirish va rivojlantirish jarayonining psixologik-pedagogik hamda lingvodidaktik xususiyatlari yoritilgan. O‘qish kompetensiyasining tarkibiy qismlari, uni rivojlantirishda individual va yoshga oid psixologik omillarning roli, zamonaviy ta’lim yondashuvlari va metodikalar asosida tahlil etilgan. Shuningdek, lingvodidaktik vositalar orqali ingliz tilida mazmunli o‘qish malakasini rivojlantirishning samarali yo‘llari ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: o‘qish kompetensiyasi, ingliz tili, lingvodidaktika, psixologik-pedagogik omillar, o‘qish strategiyalari, chet tilini o‘qitish.

Kirish

Zamonaviy jamiyatda xorijiy tillarni o‘rganish, ayniqsa ingliz tilini bilish, kasbiy va ijtimoiy faoliyatda muvaffaqiyat kalitiga aylanmoqda. Bu jarayonda o‘qish kompetensiyasi muhim ahamiyatga ega bo‘lib, til egallovchining matn mazmunini anglash, tahlil qilish va undan foydalanish malakasini bildiradi. Maqolada bu kompetensiyani rivojlantirishga oid psixologik-pedagogik va lingvodidaktik omillar tahlil qilinadi.

O‘qish kompetensiyasining mazmuni va tarkibi O‘qish kompetensiyasi — bu chet tilida yozilgan matnni tushunish, asosiy g‘oyani ajratib olish, detallarga e’tibor qaratish, xulosa chiqarish, tanqidiy fikrlash va o‘z fikrini asoslash qobiliyatlarining majmuasidir. U quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

- Leksik va grammatik bilimlar;
- Matnni semantik tahlil qilish malakasi;
- Pragmatik va madaniy kompetensiyalar;
- O‘qish strategiyalarini qo‘llay olish qobiliyati.

Psixologik-pedagogik xususiyatlar

Yoshga oid xususiyatlar Yosh o‘quvchilarda kognitiv rivojlanish darajasi, diqqat va xotira xususiyatlari o‘qish kompetensiyasining shakllanishiga ta’sir qiladi. O‘smirlar va kattalar turli strategiyalarga ehtiyoj sezadilar.

Motivatsiya va emotsional omillar Chet tilidagi matnlarni o'qishga bo'lgan qiziqish, motivatsiya darajasi o'rganish samaradorligini belgilaydi. O'qituvchi tomonidan qo'llaniladigan uslublar motivatsiyani oshirishga xizmat qilishi mumkin.

Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv Individual farqlar (qiziqishlar, o'rganish uslubi, tilga nisbatan qobiliyat) hisobga olinganda o'qish kompetensiyasi samaraliroq shakllanadi.

Lingvodidaktik asoslar

O'qish strategiyalari Matnni taxmin qilish, asosiy g'oyani ajratish, kontekst bo'yicha so'z ma'nosini aniqlash kabi strategiyalarni o'rgatish orqali o'quvchining o'qish malakasi rivojlanadi.

Matn tanlash mezonlari Matnlar til darajasi, mavzuviy moslik, madaniy kontekst va qiziqish darajasiga qarab tanlanadi. Autentik matnlar til muhitini real tarzda aks ettiradi.

Multimodal va interaktiv materiallar Audiovizual va interaktiv matnlar orqali o'qish kompetensiyasini yanada chuqurroq rivojlantirish mumkin.

O'zaro integratsiyalashgan topshiriqlar O'qish bilan bog'langan yozish, fikr almashish va og'zaki muloqot vazifalari o'quvchining faol fikrlashiga zamin yaratadi.

Xulosa

Ingliz tilida o'qish kompetensiyasini rivojlantirish ko'p qirrali, bosqichma-bosqich va kompleks yondashuvni talab qiladi. Bu jarayonda psixologik-pedagogik yondashuvlar bilan birga lingvodidaktik vositalarning uyg'unligi muhimdir. Har bir o'quvchining individual xususiyatlarini hisobga olib, zamonaviy metodlardan foydalangan holda samarali natijalarga erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Grabe, W., & Stoller, F. L. (2011). *Teaching and Researching Reading*. Routledge.
2. Day, R. R., & Bamford, J. (1998). *Extensive Reading in the Second Language Classroom*. Cambridge University Press.
3. Nation, I. S. P. (2009). *Teaching ESL/EFL Reading and Writing*. Routledge.
4. Коваленко, Е. А. (2020). Развитие компетенции чтения на иностранном языке. // Иностранные языки в школе.
5. Ахмедова, Н. III. (2022). Lingvodidaktik yondashuvlar asosida ingliz tilida o'qish malakasini shakllantirish. // Filologiya masalalari.